

مسئولیت اصحاب و عوا

در جبران خسارات و ادسی

سعد زامسر

امیر باقری فد

سرشناسه : زادسر، سعید/۱۳۶۳
 عنوان و نام پدیدآور : مسئولیت اصحاب دعوا در جبران خسارات دادرسی/
 سعید زادسر، امیر باقری فرد
 مشخصات نشر : تهران: فانوس دنیا، ۱۳۹۸.
 مشخصات ظاهری : ۱۹۸ ص.. ۳۵۰.۰۰۰ ریال
 شابک : ۹۷۸-۶۲۲-۶۰۹۷-۴۷-۵
 وضعیت فهرست نویسی : فیا
 موضوع : اقامه دعوا -- ایران
 رد بندی دیویی : ۳۴۶/۵۵۰۳
 شماره کتابشناسی ملی : ۵۸۱۰۷۵۰

www.fanoos-e-donya.ir
Fanoos.donya@yahoo.com

مسئولیت اصحاب دعوا در جبران خسارات دادرسی

مؤلفان: سعید زادسر، امیر باقری فرد

انتشارات: فانوس دنیا

نوبت چاپ: اول ۱۳۹۸

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۰۹۷-۴۷-۵

شمارگان: ۱۰۰۰

قیمت: ۳۵۰.۰۰۰ ریال

فهرست مطالب

۱	مقدمه
۷	بخش اول: کلیات
۷	فصل اول: ماهیه لغوی و اصطلاحی
۲۱	فصل دوم: ماهیت و مبانی خسارت دادرسی
۳۹	بخش دوم: ماهیت و مبانی خسارت دادرسی و مرجع صالح برای رسیدگی
۳۹	فصل اول: ماهیت خسارت دادرسی
۴۹	فصل دوم: مصادیق خسارت دادرسی و محدوده ی آن
۹۱	فصل سوم: مرجع صالح ای رد دعوی خسارت
۱۱۱	بخش سوم: شرایط و احکام مطالبه خسارت دادرسی از سوی طرفین دعوی
۱۱۱	فصل اول: تحولات تاریخی
۱۲۱	فصل دوم: شرایط مطالبه خسارت دادرسی از سوی خواهان
۱۴۵	فصل سوم: مطالبه خسارت دادرسی از سوی خوانده و تامین آن
۱۷۷	بخش چهارم: ارزیابی مطالب و ارائه پیشنهادات
۱۷۷	فصل اول: ارزیابی مطالب
۱۸۳	فصل دوم: ارائه پیشنهادات
۱۸۲	فهرست منابع
۱۸۷	الف: منابع فارسی
۱۹۷	ب: منابع عربی

مقدمه

یکی از مهم‌ترین ادیق مسئولیت مدنی را می‌توان مسئولیت برای جبران خسارات دادنی قلمداد نمود که بیشتر در حوزه مسئولیت غیر قراردادی مورد بحث قرار می‌گیرد. نظر به اینکه خسارات مذکور از توابع دادرسی می‌باشند در قوانین آیین دادرسی کشورهای مختلف از جمله ایران، موادی به این اختصاص داده شده است. یکی از مسائل مهم در شرایط امروزی مسئولیت در قبال تخلف از موازین زندگی است. زیستن در جامعه و رفاه و آسایش و گرو التزام عملی به موازین قانونی و قراردادی است که اگر این بی‌توجهی شود، نتیجه‌ای جز ضرر و خسارت ندارد. از گذشته کنونی، نفی اضرار به دیگران و پرهیز از برجا گذاشتن ضررهای جبران نشده مورد توجه بوده است. آیات متعدد قرآن کریم و احادیثی از پیامبران بر اضرار اعم از مادی و معنوی را مورد نهی جدی قرار داده است.

موضوع خسارت و جبران آن، مبحث عمده‌ای از علم حقوق را تشکیل می‌دهد و به خاطر اهمیتی که دارد باعث شده که در اکثر قوانین، مقرراتی در این خصوص وضع شود.

قانون آیین دادرسی مدنی نیز باب نهم خود را به بیان مقررات مربوط به مطالبه خسارت اختصاص داده است.

تسبیب، شایع‌ترین نوع مسئولیت مدنی است و چهره‌های گوناگونی دارد که یکی از آن‌ها خسارت ناشی از امتناع از ادای حق است که خسارت دادرسی نیز از توابع آن است.^۱

خسارت عبارت است از مالی که باید شخصی که سبب ورود ضرر بوده است به منضرر بدهد. در مورد خسارت دادرسی، تعریف قانونی صریحی وجود ندارد، در ماده ۵۱۹ قانون آیین دادرسی مدنی صرفاً به بیان مصادیقی از آن‌ها پرداخته شده است ولی می‌توان از ماده ۵۱۹ استفاده کرد و آن را اینگونه تعریف کرد که خسارت دادرسی عبارت است از هرگونه خسارتی که بر اثر طرح دعوی از سوی خواهان به خوانده و یا امتناع از احقاق حق خواهان توسط خوانده و در نتیجه طرح دعوا از سوی خواهان به وی وارد شده است.

بنابراین هزینه‌هایی مثل هزینه دادرسی، تحقیق محلی، هزینه‌های و حق الزحمه کارشناس از جمله خسارات دادرسی می‌باشد.^۱

^۱ فتحعلی، ۱۳۸۲، ص ۵

در ماده ۵۱۵ قانون آیین دادرسی مدنی، مقنن بنابر حکم کلی پرداخت خسارت را برعهده محکوم علیه گذاشته خواه مدعی باشد یا مدعی علیه و محکوم له حق دریافت خسارت ناشی از دادرسی را از طرف دیگر دارد.^۲

از حقیق اسلامی، برای دادگستری هزینه‌ای فرض نشده تا تکلیف تهیه آن به یکی از اصحاب دعوا معین شده باشد.

پرداخت خسارت دادرسی، مستلزم احراز تقصیر محکوم علیه می‌باشد اما این مسئله بیشتر در مورد دریافت خسارت خواهان از خوانده می‌باشد در حالت عکس آن یعنی زمانی که خوانده از خواهان مطالبه خسارت می‌کند، چنین چیزی بیان نشده و قانونگذار تنها علم و عمد را شرط مسئولیت نسبت به خسارت می‌داند. ولی از طرفی در این مورد نیز به دلیل دشواری احراز قصد خواهان، دادگاه می‌تواند اصل طرح دعوای نادرست را سی‌نهمه اشاره‌ای بر تقصیر و داشتن علم خواهان تلقی کند ولی در موردی که خواهان متقاضی دریافت خسارت دادرسی است، توجه به علم و عمد خواهان از ادای حق ضرورت ندارد.^۳

^۱ متین دفتری، ۱۳۷۸: ۲۳

^۲ مهاجری، ۱۳۸۰: ۳۹۱

^۳ فتحعلی، ۱۳۸۲: ۱۴

در قانون آیین دادرسی مدنی سابق، این مسئله مطلق بوده و نه تقصیر طرفین و نه علم و عمد آنها نقشی نداشت تا اینکه در سال ۱۳۶۹ شورای نگهبان در نظریه‌ای، پرداخت هزینه دادرسی از سوی محکوم علیه را منوط به علم و عمد کرده بود؛ در حالیکه تأیید ماده ۵۱۵ از سوی شورای نگهبان در قانون جدید آیین دادرسی مدنی، به نوعی با نظریه سابق ناهماهنگی دارد. حال علت این مسئله ممکن است شتاب‌زدگی مقنن در تصویب این مواد و قانون‌های مربوطه باشد.

ببیاری دادگاه‌ها، با تمسک به عدم احراز رابطه سببیت، رأی به خسارت دادرسی نمی‌دهند؛ با این استدلال که خوانده تقصیری نداشته و یا در مورد این پرونده‌ها مثل مهریه با این استدلال که خواهان نیازی به افت و کمال نداشته، دعوای خسارت را مردود اعلام می‌کنند.

از این جهت موضع رویه قضایی در این زمینه قابل بررسی است. ضرورت مطالعه و شناسایی دقیق خسارت دادرسی که عنوان کتاب حاضر را به خود اختصاص داده است بررسی نشده نیست؛ چه آنکه رسیدگی به دعوای در مراجع قضاوتی مستلزم صرف هزینه‌های مختلفی است که تا حدودی، اصل مجانی بودن قضاوت در اسلام را تحت الشعاع قرار داده است. این هزینه‌ها، در قالب خسارات دادرسی قابل بحث می‌باشد. به طور کلی می‌توان گفت که مصادیق خسارات

دادرسی، تمثیلی هستند و نمی‌توان ادعا نمود که شمارش برخی از آن‌ها در قانون آئین دادرسی مدنی ایران و سایر کشورها حکایت از حصری بودن آن دارد. مسئولیت برای جبران خسارات دادرسی، در زمره مسئولیت غیر قراردادی است و نحوه مطالبه خسارات در همه آن‌ها، تا حدودی به هم نزدیک است. با این وجود، قانونگذار در ماده ۵۱۱ قانون آیین دادرسی مدنی در مورد شرایط ماهوی مطالبه خسارات دادرسی از طرف خواهان و خوانده تفاوت قائل شده است. در کتاب حاضر، ماهیت، مصادیق و شرایط مطالبه خسارات دادرسی را در حقوق ایران، مورد کنکاش قرار می‌دهیم و خواهیم دید که خسارت دادرسی، عبارت است از تعهد قانونی شخص محکوم علیه نسبت به جبران خساراتی که مستقیماً ناشی از دادرسی بوده است؛ و مبنای مسئولیت خواهان و خوانده، جبران خسارت دادرسی، نظریه تقصیر است و رابطه منطقی هزینه خسارت دادرسی رابطه عموم و خصوص مطلق می‌باشد.